

Quid? quod culpas mortales sine confessione sacerdote remitterent, oblati videlicet sacrificii. Id si fieri a sacerdote potest, frustra confessionis preceptum ecclesia urgeret. Siquidem sacerdotes & sine cognitione causæ, & sine confessione peccantium culpas uniuersas per sacrificium soluerent. Ita post baptismum susceptum aliqua superesset hostia pro peccatis, id quod retro diximus antiquis omnibus expositionibus repugnare: novos enim fortasse isti contemnerent.

Ex quo Ambrosii Catharini deliratio patet, peccata ante baptismum admissa per crucis sacrificium remitti, post baptismum vero omnia per sacrificium altaris. Hostiam quippe crucis generalem causam esse remissionis peccatorum, siue ante baptismum, siue postea commissa sint, tum ad Romanos & Hebræos tradit apostolus, tum etiam nos manifestissime probaremus, nisi stultum esset commenta improbabilia refellere. Illa potius refellenda sunt, quæ isti contra afferbant. Alexander, Iulius, Athanasius, &c. sacrificium aiunt delere crimina, peccataque remittere. Hoc tribus modis refutamus. Primum diximus, nec ita multo ante (40), cum pænæ pro culpis debita delentur, solvuntur, remittuntur, tunc crimina deleri, solvi, remitti. Quo sensu ecclesia per indulgentias concedit peccatorum omnium plenissimam veniam, id est, penarum omnium, quas peccando contraximus. Nec refert multum, an improprie & figurate illa sint dicta, an sine figura & proprie, quia scilicet non est plene remissa culpa, quandiu peccator reus est solvendæ pænæ.

Deinde cum ad perfectionem sacrificii pertineat sumptio, quemadmodum superius ostendimus (41) (nisi enim consummeretur, non existimabant veteres consummatum & perfectum esse sacrificium) nihil mirum est, si corpus & sanguis Christi, quoniam gratiam conferunt dum sumuntur, culpas omnes ex consequenti remittant: nempe is effectus gratiæ proprius & coniunctus est. Atque hoc ecclesia videtur significare cum ait: *Sumpta sacramenta, quæ sumus Domine, omnia crimina nostra detergent.* Quibus verbis intelligi voluit, sacrificium, si culpam spectes, non

(40) Ad. 3. (41) Ad. 4.

non quia offertur delere crimen, sed quia sumitur. Eadem enim hac ratione & sacramentum est, & perfectio sacrificii. Postremo Divus Thomas in quartum sententiarum, ut modo citatum est, respondit sermones illos ad eam formam esse redigendos, quæ hæc, quæ oratione impetrantur, dicitur oratio facere. In quem sensum dictum est, *Vitam præstata puram, solve vincula reis, &c.* Quo Moyses etiam spectasse videtur (42), cum præscriptis singulis hostiis pro peccato subiungit: *Et orabit pro eo sacerdos, & dimittetur.*

At vero ridiculum est, si verba illa, *Quorum remisistis peccata &c.* simpliciter ad culpas pænæque referimus: omnia similia, utcumque ubicumque & quocumque dicantur, ad eundem quoque modum interpretari. Aliud est, mihi crede, iudices constituere, qui de peccatis sententiam ferant, qui retinendi ac solvendi habeant potestatem, qui pro culparum vel levitate vel gravitate severiorem mitioremve pœnam iniungant: aliud post gratiam initam, & sacramentum reconciliationis acceptum altaris Domini participem fieri. Quod si post remissam culpam nulla profus maneret pœna, nec post mortales condonatas, veniales admitterentur, nihil esset opus, post institutum penitentię sacramentum hostiam propitiationis habere. At hac etiam in re precipue nobis indulsit Christus, qui non solum penitentiam dedit, ad reparandam, refarciendamque amissam gratiam, sed sacramentum Eucharistiæ idemque altaris sacrificium reliquit, quo gratiam factam tectam haberemus. Hoc enim sacrificio non modo pro conciliata amicitia par pari referimus, verum etiam subiratam iudicem, & pœnam temporalem pro admissa ac remissa culpa mox in tantem propitium reddimus: hoc sacrificio detergimus pedes, & quod apostolis aqua in pelvim missa contulit, id ac multo etiam magis penitentibus tribuit sanguis missus in calicem: hoc denique oblato sacrificio disponimur, abluimur, præparamur, ut ad mensam dominicam puriter, nedum amice, valeamus accedere, epulisque accumbere divum. Ordo igitur rerum, sacramentorumque natura poscit, ne remissionem peccatorum

eo-

(42) Levit. 4. 5. & 6.

eodem modo in poenitentiae sacramento, & in altaris hostia interpretemur.

Nec ad tropos hic fugimus. Explicatum est namque, resolutionem poenae ad remissionem integram peccati attingere, nec esse plene remissam culpam, pro qua manet solvenda poena.

Ac si sanctorum dicta hoc sane loco ad tropum deflecteremus, nec sine necessaria causa, nec sine pervulgata eius vocis usurpatione id faceremus.

At ablutio criminum sine aqua gratiae non est, nec nisi maculam habeat, quicquam aut tergitur, aut abluitur. Ego, Lector, nolo abluionis & maculae metaphoras ad vivum selescere, quemadmodum ii, qui ista subtilius inquirunt, fortasse vere, sed ad communem utilitatem parum. Nam si scripturae ac veterum testimonia semper ad illam normam velimus exigere, inveniemus ea quandoque a veritate discrepare. Id quod uno solum exemplo manifestum faciam, quoniam vel mihi ipsam huius disputationis longitudo molesta est. Davidi ad peccati confessionem culpam esse remissam, nemo vocare in dubium potest, nisi qui ea, quae paulo ante scripsimus, aut non legerit, aut nunquam secum reputaverit, *Dixi, ait, confitebor adversum me iniquitatem meam Domino, &c.* Sed quod remissa culpa nondum fuisset plenam munditiam consecutus, is ipse testatur inquit: *Amplius lava me ab iniquitate mea & a peccato meo munda me.* Item, *Asperges me, &c.* Qui amplius dicit, hic lotum se esse procul dubio sentit, sed non plene atque perfecte. Macula igitur aliqua relicta erat, sordes aliquae remanebant, quae non fuerant penitus priore ablutione deterseae. In hunc ergo modum dicere veteres, sacrificium abluere crimen, sordisque purgare, quamvis scirent, per poenitentiam ante & remissam culpam, & gratiam iustificationis acceptam. Poenae itaque resolutionem, quoniam purgatio & medicamentum animi est poena omnis, abluionem deteritionemque appellarunt veteres, vel certe senserunt, per gratiam imperfectam non plene sanari, abluere, mundari cor humanum, quoniam habitus virtutum inhaerentes, & inclinationes quasdam ad bonum commutabile ex peccato trahimus: quae omnino res, cum non statim per quamlibet contritionem evanescent, tum exploratum est

est, quasi sordes animi & morbos esse. Benigne igitur fecit Dominus in voluntate sua Sion, cum post sacrificium cordis humiliati atque contriti, quo deletur culpa, alterum acceptat sacrificium iustitiae, quo resolvitur poena. Utroque purgantur sordes, utroque abluimur, & mundamur, sed non eodem modo tamen. Multae enim variaeque purificationes a rebus diversis existunt, quas si similes omnes esse velis, stultum te esse fateare. Nam peccati maculam omnino totam, ita ut ne vestigium maneat quidem, per quamvis gratiae abluionem penitus elui, nec ratio admittit, nec auctoritas.

Sed sanguis Christi offertur & mystice funditur in remissionem omnium peccatorum. Mihi profecto saepissime de ea re cogitanti maxime illud considerandum videri solet, quod in superioris cuiusdam argumenti refutatione breviter admonui, sanguinem Christi in omnibus quidem sacramentis operari, sed in singulis suum cuique proprium effectum edere, iuxta cuiusque peculiarem & significationem & naturam. Quemadmodum causa universalis prima, non totam vim in singulis adiuvantibus causis effundit, sed ad illarum omnino vim vel perfectam vel imperfectam se attemperat, & varios quasi partus procreat perfectione & imperfectione differentes; sic Christi sanguis per se quidem & in baptismo & in poenitentia remissionem peccatorum facit, sed non similiter tamen. Nam in baptismo, quoniam regeneratio est, totam perfecte culpam poenamque resolvit: in poenitentia vero, quoniam est iudicium, & satisfactionem habet adiunctam, culpam resolvit, poenam non plene, donec satisfactio fuerit expleta. Atque in reliquis sacramentis omnibus remissio quidem peccatorum est, sed quodam modo & quasi per accidens. Quia nimirum non sunt per se aut confirmatio, aut eucharistia, aut ordo, aut matrimonium ad remittendum peccatum instituta: sed proprias tamen operationes habere nequeunt sine gratia, quae si peccata in anima reperiat, ea depellit, ut contraria. Sacrificium altaris invenio, cum ad veritatem cepti revocare rationem, quia per se propitiatorium est, ex se quoque ad remissionem peccati institutum. Verum cum species habeat panis & vini, idemque & altare hic & mensa sit, ratio ipsa rerum & ordo naturae postulat, ut huius altaris effectus in illis existat,

qui mensæ huius participes esse possunt, nempe sacramento reconciliationis accepto, antequam ad amicorum convivium accedere absurdum est. In his autem culpa mortalis remissa est. Quare sanguis Christi in speciebus panis & vini per se quidem remissionem pœnæ & culparum venialium tribuit: nterdum tamen, quamvis per accidens, tribuit etiam mortalium, non quia offertur, sed quia sumitur. Tunc enim ut saepe dixi, consummatur sacrificium. Quod quum forte invenit hominem in peccato mortali, ignorato tamen, gratiam confert, illumque iustificat, si D. Thom. auctori credimus.

Quamobrem tametsi Christi sanguis offertur & mystice funditur in remissionem peccatorum (ut iam argumento respicimus) ex significatione tamen specierum panis & vini tanquam ex causa instrumentali & adiutrice definitur, ut eam remissionem efficiant, cuius participes sunt ii, qui non indigne ad altari Domini accedunt, id est, qui nullis culpe mortalis sibi sunt conscii, quam non prius per poenitentiam eluerint. De effectu sacrificii ex opere operato sermo fit: nam quasi orationis loco ad impetrandam gratiam scio pro mortali posse etiam offerri. Nec tamen effectum semper habere necesse est, & quasi lege edita poenitentiam peccatori, atque adeo veniam impetrare: tametsi oratio est hæc Deo gratiosa vel maxime. Sed obicitis. Exauditus est filius semper pro sua reverentia: & hoc sacrificium semper offert patri filius: sempiternum ergo effectum habet. Nec enim oratio filii frustra & vane fundi potest. Cui argumento respondeo. Quas Christus per se ipse fundit preces, eas omni & tempore & loco exaudit pater: at quas ille offert per homines, non semper exaudit. Sicut causa prima quos effectus per se sine adiutrice alia voluit edere, in his nihil frustra egit aliquando. At cum per secundas causas operatur, frustra quandoque agere dicitur, hoc est, quandoque finis evanescit, non a præcipua causa, sed omnino ab adiutrice.

Ad eundem quoque modum, si Christus in cælo hoc sacrificium offert, ut vere offert, non ad omnem effectum sanguinis instituit offerre, sed ad effectum sub certis speciebus & figuris definitum. Prima igitur sententia sic nobis restituta sit.

Qui

Qui vero solam vim impetrandi in altaris hostia ponunt, hi in pœnis peccatorum primum errant; quas sacrificio sanguinis Christi tanquam pretio exhibito redimi, quoniam res nota erat, perstrinximus breviter paulo ante. Si enim elemosynis peccatorum pœnæ redimuntur; cur negemus Christi sanguine oblato in altari redimi? Equis autem ferat sacrificiis veteris legis pœnas resolvî, sacrificio novæ legis non resolvat? An vilior est Deo sanguis Christi, quam sanguis hirci? Sed quemadmodum in sacramentis non modo quia actio nostra meritatoria est, satisfactionem habet adiunctam pro pœna culpæ debita, verum etiam ex eo quod per talia signa proprie nobis sanguis Christi applicatur, vi ipsius sanguinis & maior gratia confertur, & maior pars pœnæ remittitur: sic in sacrificio altaris non solum quia oblatio nostra meritum habet, sed quia per eiusmodi externum signum passionis Christi commemoratio atque adeo applicatio fit, ex opere operato, id est, virtute sanguinis ipsius cumulator pœnæ remissio & offerenti contingit, & iis etiam, pro quibus etiam offertur. De vivis intelligo: nam in defunctis non subest causa eadem. Ad hos quippe sicut materia Christi per indulgentias non nisi ad modum suffragii perveniunt, ita forsitan nec sacrificii vis nisi orationis & suffragii locum habet. At vivis per viam redemptionis & pretii prodest, quod lege iustitiæ acceptandum est, perinde ut si quanta pecunia debetur, tanta etiam evolvatur.

Errant deinde isti in culpis venialibus, quas hoc omnino sacrificio deleri, testes sunt & scholæ Theologi, & veteres etiam sancti. Nec enim minore ecclesiæ confessione venialia (43) per sacrificium altaris, quam per aquam benedictam, per orationem dominicam aut similia huiusmodi religionis opera remittuntur. Estque argumentum in promptu certissimum, quod ex vi formæ, qua consecratur sanguis, specierumque panis & vini retro collegimus, peccata amicorum, qui videlicet ad mensam dominicam haud indigne accedunt, per hoc sacrificium resolvî. Illa autem levia sunt & venialia, quæ in amicis etiam inveniri queunt. Ut aperte Christi erga nos providentiam

Rr 2

tiam

(43) De consecrat. dist. 2. cap. iteratur, & cap. utrum.

tiam & benignitatem intelligas, qui gravioribus morbis gravio- rem penitentiae curationem adhibuit, leviores autem facilliori sacrificii medicamento curavit. Sed haec haecenus. Isti, atque etiam qui tertiam sententiam secuti sunt, videant quomodo tueri causam suam possint, cum non solum poenas, sed veniales etiam culpas per altaris hostiam remitti, ratio & veritas ipsa convincat. Ac de argumenti noni confirmatione vereor ne nimium multa dixerimus.

Respon.
ad 10.

Decimum vero argumentum quaestionem perobscuram habet de valore sacrificii, ubi quibusdam Theologis, quos video doctissimos habitos in schola, placuisse intelligo mirabilia quaedam: sed nihil est tam improbabile, quin argumentando probabile quandoque appareat, his praesertim, qui de facie rerum iudicant, & argutiis suis fumos Theologiae persequuntur. Horum de valore missae sententias refellere longum & molestum erit. Meam itaque breviter exponam, quantum videlicet satis erit, ut argumento huic respondeatur. Primum ergo vocari in dubium non debet, quin valor missae ratione quadantenus infinitus sit, hoc est, ad sufficientiam, non ad efficientiam. Nam sicut Dei virtus & potentia sufficiens est quidem, ut infinitum effectum edat, quoniam infinita ipsa est, sed semper tamen edit finitum, quia infinitum capere res creata non potest: sic Christi sanguis, ubicunque reperitur, sive in cruce, sive in altari, infiniti pretii est, quia idoneus, ut pro infinitis, si essent, hominibus satisfaceret: sed quoniam sunt finiti semper, effectus semper finitus est, quamvis pretium sanguinis nullo sine circumscriptione sit. Ac de hostia crucis quidem nulla hodie nobis controversia est: hostiam vero altaris infiniti valoris esse duobus argumentis explorate perceptum est & cognitum. Vnum illud est, quod refutare modo nitimur. In ea enim parte, qua docet, sacrificium infinitum esse, quia sanguinem Deo infiniti pretii exhibet, difficile factum est, efficacitatem illius argumentationis non probare.

Alterum argumentum est, quod si valor missae finitus esset, minus satisfaceret pro poena debita decem homines, qui offerrent sacrificium, quam si duo tantummodo offerrent. Si enim rem quamcumque singulam decem hominibus partiaris, non

non tanta portio obveniet singulis, quanta duobus contingeret, si inter duos solum divideretur. Ita si decem audierent missam, valor distributus in plures, minor in quocunque illorum existeret, quam si duo tantum sacrificio interessent. Item quo plures ministri vel in altari, vel in choro sacrificio solemniter interserent, eo minorem hostiae partem acciperent. Quare qui post me vel auditor, vel adiutor ad missam accederet, is fructus mihi & satisfactionis partem adimeret. Quae profecto omnia absurda sunt. Quibus rebus efficitur, ut si duo fideles sacerdoti stipem & eleemosynam conferant, qui pro illis hostiam praebent, non sit prior minor ex Christi sanguine utilitatem percepturus, quam si posterior nullus omnino extitisset. Quemadmodum si iuxta crucem quis una cum Christo patri offerret sanguinem illum, nihil consequeretur minus, si solus, quam si infiniti tunc simul adessent, qui idem cum filio sacrificium exhiberent. Eadem quippe hostia in cruce, atque in altari est, tametsi ibi patens, hic in mysterio abscondita. Nec sacerdos tamen laboris sui mercedem quamlibet accipere a multis pro missa una potest, sed quae satis erit, ut de altari ad sobrietatem comedat. Non enim sanguinis Christi fructum, meritumque vendit, sed operas suas, ministeriumque locat. Quocirca nihil omnino plus a pluribus vendicare potest, ac si minor esset utilitas in pluribus, quam in uno. Omnis autem opinio in hoc consentiat necesse est, sacerdotem, sive pro paucis, sive pro multis celebret, cibum vitae necessarium expetere suo iure posse. Quem si unus non dederit, nulli facit iniuriam, si expetierit a pluribus. Quin iniurius es tu, si cogas sacerdotem, ut solum pro te ille hostiam praebet, nisi tu illi praebas cibum. Qui quantus qualisque sit homini necessarius, prudentia magis, quam Theologia diiudicat. Vno in tempore & loco non satis erit argenteus nummus, alio forsitan plus nimio erit.

Sane quod de utilitate sacrificii diximus, recte Caietanus admonuit, hoc ad eos tantum, qui offerunt, referendum esse. Nam qui non offerunt, ii non aequalem partem accipiunt, si pro pluribus, ac si pro uno dumtaxat offerretur. Ut si sacerdos sua sponte, a nemine amicorum invitatus pro illis

illis absentibus sacrificet, dico, non tantum valere multis, quantum valeret uni, si pro uno illorum singulariter sacrificaretur. Ad satisfactionem loquor: ad impetrationem namque nulla vis minor in sacrificio est, quod pro multis offertur, quam in eo, quod pro uno solo. Quæ omnino res cunctis orationibus communis est, quibus nihil detrimenti ad impetrandum est, quod pro pluribus effunduntur. At adiutores, auditoresque missarum, ii etiam, qui sacerdoti alimenta ministrant, vel quoquo modo sacrificio intersunt, re vera offerunt sacrificium, ideoque pro sua devotione quisque partem capit hostiæ illius. Certe quo causa adiutrix sacrificii principali causæ coniunctior est, eo magis pro pœna satisfacit: ut sacerdos plus quam diaconus, diaconus plus quam subdiaconus, subdiaconus plus quam acolytus, acolytus plus quam auditor: horum autem utrumque excellit is, qui sacerdoti stipendium vitæ necessarium dederit. Atque hi etiam quo devotius ac religiosius suo quisque munere fungentur, eo magis satisfaciunt. Tanta vero devotio & religio in offerendo sacrificium esse poterit, ut una oblatione tota pœna debita resolvatur. Nec enim si sacrificium infiniti valoris est, idcirco tota semper pœna redimitur. Quoniam infinitum est in genere causæ universalis, quam, infinitam licet, causæ adiuvantes ad finitos effectus determinare solent, tanto vel maiores, vel minores, quanto vis adjuvantium causarum vel maior, vel minor est. Id quod in prima rerum naturalium causâ cernimus, quæ tametsi infinitæ virtutis ipsa est, per causas secundas finitos effectus edit tantos & tales, quantos & quales causarum adiutricum vis & natura poscit. Nec sacerdos sacrificio imponit limites ex merito & sanctitate, sed ex intentione & applicatione sua, qua huic, aut illi, pro quo offert, sacrificii virtutem applicat. Sane quemadmodum parvulis baptizatis per ministri intentionem Christi sanguis applicatur, certusque gradus gratiæ confertur, non quem ad ministri sanctitas præstinuit, sed quem præscribere voluit Christus (nam quotus gradus ille sit, mortalibus ignotum est) sic his, pro quibus sacrificium offertur, si simul iidem non offerunt, certus gradus pœnæ remittitur, quem nos ignoramus, Christus sua voluntate præstinuit. Sed ut adulti

eo maiorem a baptismo gratiam percipiunt, quo religiosius, & devotius percipiunt baptismum: ita a sacrificio maiorem utilitatem capiet is, qui sacrificium sanctius & ferventius offeret. Parvulis porro ablutio peculiaris ministri vim crucis ad certum gradum gratiæ definit, quem æqualem in omnibus illis esse credimus, quod æqualis in omnibus dispositio est: adultis vero, quoniam non est eadem dispositio, sed alia cuique, atque alia, non idem gratiæ gradus, sed alius alii conferetur. Quomodo vim sacrificii universalem & infinitam sacerdotis singularis oblatio determinat vel ad certam & æqualem remissionem pœnæ in his, qui eodem modo se habent ad sacrificium: vel etiam ad inæqualem in iis, qui eum causæ adiuvantes sint sacrificii, aliter atque aliter afficiuntur, hoc est, bene, melius, optime.

Quod si Christi sanguis tam proprie noster esset, quam suus cuiusque proprius est, sine dubio Christi sanguine oblato, tota pœna, quamvis infinita, solveretur. At, sicut diximus, noster est Christi sanguis eo modo, quo lux solis nostra est, nempe ut causâ universalis, cuius vis maior, minorve recipitur, pro eo ut subiectum magis, minusve disponitur, pro eoque ut causæ adiuvantes maius minusve opis ferunt ad effectum. Atque post hæc in refutando argumento decimo otiosum erit verba plura prodigere.

Vndecimum quoque argumentum ridendum magis erat, quam refutandum. Sed ridicula missa præsertim cum in tanta hominum cecitate, & miseria nihil est, quod rideamus. Prior ergo eius argumenti particula facillime eluditur. Nulla enim repugnantia est, quin convenit maxime, ut qua re Deo gratiam referimus benefico, eam rem offeramus irato. Eisdem quippe munerimus bobæ, ove, agno, veteres patres & gratiam Deo referabant, & illum placare curabant. Quem in modum nos corpus & sanguinem Christi, divino nobis dono concessa munera, Deo & propitiatorie reddimus & eucharistice. Nam quod putant, sacrificiorum species confundi, si idem eucharisticum, & propitiatorium sit, in eo mirifice isti falluntur. Non enim confunditur triplex animæ vis vegetandi, sentiendi, intelligendi, si in una rationali anima tres excellenter existant. Ex quo intelligitur, si veteris

legis multa, eademque varia sacrificia in unum novę legis omnia transferunt, ubi contineantur & emineant, non hanc esse specierum permixtionem confusam, sed Christiani sacrificii excellentiam perfectam. Deinde in moribus hoc videmus ut diversa virtutum ac vitiorum genera in unam actionem coeant, si huic diversi fines accedant. Idem scilicet actus est furtum, & sacrilegium, idem misericordia & religio. Nihil igitur vetat, quin eadem hostia ad diversos relata fines, & propitiatoria sit, & eucharistica. Deum sane nos in remissione etiam peccati & misericordem & iustum agnoscimus, ut & gratis remittat peccata, & pretio remittat tamen. *Iustificati*, ait (44), *gratis per redemptionem, que est in Christo Iesu*. Et rursum (45), *Empi estis pretio magno*. Donavit autem Christus nobis pretium hoc, gratisque donavit, ut debita nostra solvamus. Quamobrem tum filio, tum patri ingentes gratias agimus: imo, ut aliquando diximus, par pari referimus. Quia vero pretium istud acceptum licet, sed nostrum est tamen; vere hoc exhibitio peccata nostra redimimus, Deumque suis beneficiis placamus. Quam rem Irenęus in hæc verba profecquitur (46), *Qui nullius est indignus Deus in se assumit bonas operationes nostras ad hoc, ut præset nobis retributionem bonorum suorum: sicut Dominus ait, Venite benedicti, &c. Ita & verbum dedit populo faciendarum oblationum, quamvis non indigeret eis. Ita & nos offerre vult munus ad altare*. Hactenus Irenęus. Et Celestinus huius nominis primus eleganter exclamat (47), *O misericordiam Dei, qui nostra vis esse merita, que tua sunt dona: & pro bis, que liberaliter largitus es, æterna premia es daturus*. Quæ causa Christo Domino fuit, ut in initio statim cœnæ gratias egerit, accipiens panem & vinum ut distribuere discipulis. Accipiebat ergo ipse, qui dabat & ideo gratias agebat. Quo modo nos & gratias agimus Deo pro accepto munere, & damus acceptum pro redemptione animarum nostrarum. Quæ omnia fere in argumento 2. pro prima conclusione, & in argumento 3. pro

2. con-

(44) Rom. 3. (45) 1. Cor. 6. (46) Lib. 4. cap. 34.
 (47) In epist. ad omnes Galliarum episcopos.

2. conclusione, & in responsione ad 5. argumentum explicata sunt. Nam & posterior huius undecimi argumenti particula in responsione ad 3. satis confutata est. Cur autem eucharistia sacrificium sit, cetera sacramenta non sint, non est illa causa, quam isti reddunt: sed quia in eucharistia corpus & sanguis Christi vere manent, in ceteris sacramentis non manent. Vnde cum tam pretiosa munera in eucharistia habeamus, offerre ea Deo & possumus iure, & debemus. Sine oblatione autem sacrificium non est. In eucharistia quoque oblatione mystice Christus, & incruente immolatur, ideoque ibi hostia est, in aliis sacramentis non est. Proprie dico, nam per translationem baptismus quandoque hostia dicitur. Abeant ergo cæci & indocti Lutherani, quos in uno hoc exemplo patefecimus disciplinatum omnium ignaros esse, Theologiæ, Philosophiæ, Dialecticæ, Grammaticæ. Nec enim rem tantummodo, sed sacrificii etiam nomen ignorant.

CAPVT XIV.

Exemplum secundum, ubi Theologiæ conclusio in questionem vertitur.

Quamquam in singulis præcedentibus libris Lutherorum nos malitia coegit, de uno aliquo Theologiæ principio disserere, atque adeo questionem, quæ præter naturæ, ac disciplinæ ordinem in controversiam veniunt, multa exempla ponere: sed capite superiore tam in eo pugne genere stylum diligentius exercuimus, & quasi ad spectaculum liberiore disputatione lusimus. Tameñ non ludicrum hoc, sed verum certamen fuit, quod spectante orbe in Tridentino concilio certavimus. Vbi patribus magnum lumen accendimus, tenebras adversariorum dispulimus, Theologi visi sumus. Audacius vero fecimus, quam scholæ auctores ceteri. Illi enim ieiune solent, nullis ornamentis oratoriis adhibitis, hæreticorum sensa rationesque referre: nos autem illa ipsa hereticorum argumenta ita amplificavimus, auximus,

Tom. II.

Ss

or-